

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวรรณกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมกลุ่มกลาทางการเมืองกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2548 โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน (Proportional stratified sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 272 คน ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปทำการประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้ค่า t-test สำหรับตัวแปร 2 กลุ่ม และใช้ค่า F-test สำหรับตัวแปรตั้งแต่ 3 กลุ่ม ขึ้นไป และเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ Scheffe รวมทั้งวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมกลุ่มกลาทางการเมืองกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างมี 272 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.5 โดยส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 54.4 สำหรับรายได้ต่อเดือนของครอบครัวนั้นส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.8 รองลงมามีรายได้ไม่เกิน 10,000 บาท คิดเป็นร้อย

ละ 27.6 และมีรายได้ 20,001 – 30,000 บาท พบน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 15.8 ส่วนชั้นปีการศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 30.5

สำหรับการอบรมกลุ่มกล่อมเกลตาทางการเมืองนั้น โดยภาพรวมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีการอบรมกลุ่มกล่อมเกลตาทางการเมือง อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.29$) ซึ่งนักศึกษาเห็นว่าการเมืองการปกครองที่ดีเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประเทศพัฒนาได้ ($\bar{X} = 4.63$) มากที่สุด ส่วนนักศึกษาที่เห็นว่าการได้เป็นสมาชิกของกลุ่ม/ชมรมทั้งในหรือนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเมือง ($\bar{X} = 2.43$) นั้นมีน้อยที่สุด ตามลำดับ

ในขณะที่วัฒนธรรมทางการเมืองนั้น โดยภาพรวมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า มีวัฒนธรรมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.60$) ซึ่งนักศึกษามีการเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก ถึงแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับความคิดเห็นเหล่านั้นก็ตาม ($\bar{X} = 4.49$) มากที่สุด ส่วนนักศึกษาที่เห็นว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายของรัฐบาล ($\bar{X} = 3.09$) นั้น มีน้อยที่สุด ตามลำดับ

ตารางที่ 12 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปร	ค่านัยสำคัญ	ผลการทดสอบสมมติฐาน	
		เป็นไปตามสมมติฐาน	ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน
1. เพศ	0.040*	✓	
2. ภูมิลำเนา	0.059		✓
3. รายได้ต่อเดือนของครอบครัว	0.002*	✓	
4. ชั้นปีการศึกษา	0.002*	✓	
5. การกล่อมเกลตาทางการเมือง	0.000*	✓	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 12 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ ชั้นปีการศึกษา และรายได้ต่อเดือนของครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ส่วน ภูมิฐานะ เป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการอบรมกลุ่มেলাทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า ปัจจัยบางประการมีผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เพื่อให้บังเกิดผลกับนักศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยใคร่ขอแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะดังนี้

1. จากการศึกษ พบว่า ในภาพรวม นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีการอบรมกลุ่มেলাทางการเมืองอยู่ในระดับน้อย ดังนั้นสถาบันการศึกษา ควรได้มีการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้แก่นักศึกษา อาทิเช่น การจัดอบรมเกี่ยวกับความรู้ทางด้านการเมือง การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ฯลฯ เพื่อเป็นการหล่อหลอมให้นักศึกษามีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับที่สูงขึ้น
2. จากการศึกษ พบว่า ในภาพรวมนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นสถาบันการศึกษา ควรมีการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับประชาธิปไตย เพื่อพัฒนาระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษาให้สูงขึ้น อาทิเช่น การจัดให้มีการเสวนาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยขึ้นในสถาบันการศึกษา

3. จากการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พบว่า นักศึกษาเห็นว่าจะไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ถ้าเห็นว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งเหล่านั้นไม่ใช่คนที่ตนชอบ ($\bar{X} = 3.79$) มีความเห็นว่าจะไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะไม่พอใจกับรูปแบบประชาธิปไตยที่ดำเนินอยู่ ($\bar{X} = 3.74$) และคิดว่าหนึ่งเสียงของตนไม่ก่อให้เกิดผลแต่อย่างใดในการเลือกผู้นำรัฐบาล ($\bar{X} = 3.99$) ซึ่งระดับความคิดเห็นเหล่านี้อยู่ในระดับสูง ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงควรตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว โดยการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ และความสำคัญของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และความสำคัญของการปกครองในระบบประชาธิปไตย เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตน พร้อมทั้งจัดกิจกรรมรณรงค์ให้นักศึกษาออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อาทิเช่น การจัดนิทรรศการ หรือการจัดเวทีแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน

4. จากการศึกษา พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีเพศต่างกัน มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน โดยนักศึกษาเพศชายมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับที่สูงกว่านักศึกษาเพศหญิง ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับนักศึกษาเพศหญิงในสถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษาจึงควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกลุ่ม สมาคม หรือชมรมด้านประชาธิปไตยให้กับนักศึกษาเพศหญิงในสถาบัน อาทิเช่น ชมรมสตรีรักประชาธิปไตย เป็นต้น

5. จากการศึกษา พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีรายได้ต่อเดือนของครอบครัวต่างกัน มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน โดยนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีรายได้ต่อเดือนของครอบครัว 10,001 – 20,000 บาท มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่สูงกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีรายได้ต่อเดือนของครอบครัวไม่เกิน 10,000 บาท ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้กับนักศึกษาในกลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนของครอบครัวไม่เกิน 10,000 บาท ทางสถาบันการศึกษาจึงควรแทรกการเรียนการสอนหรือความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยให้กับนักศึกษาในกลุ่มดังกล่าว โดยการผ่านสื่อการเรียนการสอน เสียงตามสายของสถาบันการศึกษา จัดหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับประชาธิปไตยเป็นวิชาเรียน

พื้นฐานบังคับในชั้นปีที่ 1 ให้กับนักศึกษา เพื่อเป็นการเพิ่มระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้สูงขึ้น

6. จากการศึกษา พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแตกต่างกัน โดยนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่อยู่ในชั้นปีที่ 2 มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่อยู่ในชั้นปีที่ 4 หรือมากกว่า ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนักศึกษา อาทิเช่น กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ด้านการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยการใช้รุ่นพี่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่รุ่นน้อง (กิจกรรมพี่สอนน้อง) ภายใต้การดูแลของอาจารย์ในสถาบันการศึกษา

7. จากการศึกษา พบว่า การอบรมกลุ่มเถลาทางการเมืองมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีการอบรมกลุ่มเถลาทางการเมืองสูงย่อมมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับที่สูงด้วย ดังนั้นทางสถาบันการศึกษาจึงควรให้ความสำคัญด้านการอบรมกลุ่มเถลาทางการเมืองของนักศึกษา โดยการแทรกความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยให้กับนักศึกษาในชั้นเรียน และแทรกความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยให้กับผู้ปกครอง และคนในครอบครัว โดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเสียงตามสาย และสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อเป็นการเพิ่มระดับการอบรมกลุ่มเถลาทางการเมืองให้กับนักศึกษาผ่านทางสถาบันครอบครัว อาทิเช่น การจัดส่งสื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับความรู้ด้านการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไปยังที่พักของผู้ปกครองของนักศึกษา เพื่อให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญของประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรที่จะทำการศึกษาประชากรกลุ่มตัวอย่างอื่นเพิ่มขึ้น เช่น นักศึกษาในคณะอื่น ๆ และมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เป็นต้น เพื่อให้องค์ความรู้ในด้านนี้กว้างขวางและครอบคลุมยิ่งขึ้น

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรที่จะทำการศึกษาถึงตัวแปรอื่นๆ ซึ่งอาจมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น รายได้ต่อเดือนของนักศึกษา ขณะที่กำลังศึกษา การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นต้น เพื่อขยายองค์ความรู้ทางด้านรัฐศาสตร์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
3. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของมหาวิทยาลัยของรัฐเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยเอกชน
4. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยการสัมภาษณ์จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และนักการเมืองท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อที่จะสามารถศึกษาข้อมูลในเชิงลึกได้ดีขึ้นละมีความชัดเจนมากขึ้น
5. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามวัดระดับการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยสร้างขึ้นจากแบบการวัดทัศนคติเชิงประเมินค่าของ Likert Scale จึงไม่สามารถวัดครอบคลุมความคิดเห็นทัศนคติในทางการเมืองมากนัก คำถามอาจจะยาวเกินไป เกิดความเบื่อหน่ายในการตอบข้อมูลอาจคลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริง ดังนั้น เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการศึกษาวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยควรใช้วิธีการวิจัยในแนวอื่นเข้ามาเป็นส่วนประกอบในการศึกษาด้วย เช่น การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การศึกษาในเชิงมนุษยวิทยา ประวัติศาสตร์ เป็นต้น